

Gyógynövények felhasználása

- Hatóanyagot tartalmazó növények száma kb. 250 ezer,
- WHO szerint mintegy 20 ezer gyógynövény,
- világszerte nagy mértékű felhasználás, amely folyamatosan nő,
- a gyógynövények nem csodaszerek, de reális orvosi értékűek,
- mai napig a népi gyógyászat „hitelesebb” a modern kutatásokkal szemben.

Gyógyászat

• Hagyományos gyógyászat

- pl.: India, Kína,
- évezredek óta alkalmazzák,
- gazdag elméleti alapok,
- hivatalos orvosi gyakorlatban intézményesen alkalmazzák.

• Népi gyógyászat

- hivatalos eü. ellátáson kívül alkalmazott gyógyeljárások összessége,
- etnobotanika szerepe !

Hivatalos és népi gyógyászatban használt növények viszonya:

1. Azonos célból használtak (cickafark, bodza, hárs)
2. A hivatalos gyógyászatból kimaradtak, de a népi gyógyászat alkalmazza (deréce veronika, fodros lórom)
3. A népi gyógyászat és a hivatalos gyógyászat különböző célra használja (pl. apróbojtorján – szárazbetegség ↔ epeúti bántalmak, orbáncfű – máj- és epebántalmak ↔ depresszió)
4. Fajok, amelyek rokonai a hivatalos gyógyászatban nyilvántartottak (pl. *Inula britannica* ↔ *Inula helenium*)
5. Tudományos módszerekkel még nem vizsgált fajok (pl. *Philadelphus coronarius* – illatos jezsámen)

• Fitoterápia

- gyógynövénnyel, annak részeivel vagy készítményeivel folytatott kezelés (orvosi terápia része),
- galenikumok (összetett gyógyszerkészítmények),
- hatóanyag-koncentrátumok (gyári készítmények).

• Homeopátia

- a természet, az emberi szervezet öngyógyító képességére épít,
- „hasonlóság elve”,
- hazánkban gyógyszernek minősülnek a homeopátiás szerek
- hatást nem kell igazolni, csak az ártalmatlanságot.

A homeopátia alapanyagai:

1. Kémiai elemek és kémiai vegyületek, valamint ezek természetben előforduló keverékei és oldatai,
2. Növények, növényi részek és növényi alkotórészek feldolgozott és átdolgozott formában,
3. Élő és nem élő állati testek, testrészek és alkotórészek, továbbá emberi vagy állati anyagcsere-termékek eredeti vagy feldolgozott formában,
4. Mikroorganizmusok, a vírusokat is beleértve, valamint ezek alkotórészei vagy anyagcsere-termékei.

- gyógyszerkészítés menete:
őstinktúra → hígítás → „dinamizálás”

D-potencia – 1 : 10 hígítás

C-potencia – 1 : 100 hígítás

LM-potencia – 1 : 50.000 hígítás

- a végtermékben gyakran csak igen kevés molekula, esetenként az őstinktúra egyetlen molekulája sincs jelen!,
- hatásmechanizmus ismeretlen.

Kezelési példák:		
Megbetegedés (tünetegyüttes)	Hasonszervi anyag	Terápiás indoklás
orrfolyás, szemérgés, könnyezés, tüsszentés	<i>Allium cepa</i>	alliin-tartalom, baktericid hatás, könnyeztető anyag
szédülés, émelygés, fejfájás, hányás	<i>Nicotiana tabacum</i>	nikotin mérgezés tünetei megfelelnek a homeopátiás gyógyszerképnek
májgyulladás, elzsírosodás, működési elégtelenség	<i>Amanita phalloides</i>	gyilkos galóca-mérgezés tünetei a májbetegség szindrómáit mutatja
akut láz	<i>Aconitum napellus</i>	mérgezési tünetek = hirtelen láz = égető fájdalom, hányás, gyors pulzus

• **Aromaterápia**

- központi idegrendszer → szaglősejtek agy-idegsejtek
100 000 000 szaglősejt/1 cm²
- önálló vagy kiegészítő terápia,

Felhasznált anyagok:

- illóolajok
- szagtalan, de száradás vagy bizonyos kezelés után keletkező aromák → pl. kumarinok, kéntartalmú glikozidok,
- általában hígítva!

Kezelési módok:

- belégzés,
- inhaláció,
- borogatás,
- bedörzsölés,
- masszázs,
- szauna,
- aromafürdők.

Az aromaterápia alkalmazásának farmakológiai irányai

Antibiotikus tulajdonság (múmiák tartósítása, illatos növények elégetése, füstölés)

Légzőkészülékre gyakorolt hatás (szekretolitikus – kiürítő hatás, szekretomotorikus – légutakat bélelő hám csillóinak mozgást fokozó hatása, fertőtlenítő hatás stb.)

Szélhajtó (karminatív) hatás (görcsoldó, bélfaltónus fokozása, gyulladáscsökkentés)

Gyomorerősítő, étvágyjavító hatás (gyomornedv-termelés fokozása)

Májműködésre gyakorolt hatás (epehólyag összehúzódását kiváltó, epetermelést fokozó, koleretikus hatás, epekőtermelés gátlása)

Vízajtó hatás (vízhajtó, görcsoldó, antibiotikus hatás)

Külsőlegesen használat (bőrvörösítő – bőr vérellátás fokozása, reumás izomfájdalmak, ízületi panaszok csökkentése, antibakteriális, bőrregeneráló hatás)

Alkalmazás korlátai:

- orális alkalmazás esetén az adagolás nem szabályozható,
- illóolajok mellékhatása, ill. toxicitása csak részben ismert

• **Gyógyszeripar**

- izolált természetes anyagok,
pl.: papaverin → Bilagit, kapszaicin → Nicoflex,
- növényi vegyületekből félszintézissel előállított anyagok, pl.: vinpocetin → Cavinton, rutin → Rutascorbin,
- gyógyszerek, gyógytermékek, gyógykozmetikumok.

Gyógynövények a gyógyászatban

- egyszerű, gyors felhasználhatóság,
- elkészítési mód változó (áztatás, forrázás stb.),
- összetett hatás → nagyfokú hatékonyság,
- hatóanyag-tartalom – adagolás – hatás összefüggése,
- a gyógynövények hatásosságának igazolása (?!),
- nem azonnali hatás,
- mellékhatások (általában) minimálisak,
- de: nem mindegyiket lehet sokáig fogyasztani (vese- és májkárosodást okozhat), gyári gyógyszerekkel interakcióba léphetnek,
- súlyos, előrehaladt betegségekben nem hatásosak.

Mire kell figyelni a gyógynövények használatakor ?

1. Hatóság által bevizsgált engedélyezett terméket használjunk,
2. inkább a jól ismert európai növényeket részesítsük előnyben az ismeretlen kínai, perui, dél-afrikai stb. növényekkel szemben,
3. pontosan tartsuk be az elkészítési utasításokat,
4. nem várható azonnali hatás,
5. gyári gyógyszerekkel interakcióba léphetnek,
6. a termék legyen bizonyítottan hatásos.

Legfontosabb indikációk:

1. Megfázás – immunerősítés, gyulladáscsökkentés, köhögéscsillapítás, nyákkoldás
2. Gyomor-bélrendszeri zavarok – savtúltengés, máj / epe működési zavarok, hasmenés, székrekedés
3. Vesegyulladás, vesekő, prosztata problémák
4. Nőgyógyászati problémák – görcsök, klimax, PMS, tejlválasztási zavar,
5. Agyi vérkeringés javítás
6. Depresszió – nyugtató
7. Daganatos megbetegedések
8. Fogyókúra

Élelmiszeripar

- konzervipar,
- húsipar,
- édesipar,
- üdítőital-gyártás,
- fűszeripar...

Vegyipar

- kozmetikai vegyipar,
- háztartási vegyipar,
- illatszeripar...

Mezőgazdaság

- növényvédő szerek,
- állatgyógyászati termékek.

Táplálkozás

- fűszerek,
- egészséges életmódot kiegészítő készítmények (funkcionális élelmiszerek, gyógytermékek, étrend-kiegészítők),
- élvezeti növények (kávé, tea...).

Egyéb

- dísznövények,
- élvezeti szerek (pl. dohány),
- kábítószer.